

JAYZK A KOMUNIKÁCIA

Predmet: *Filozofia a etika v ošetrovatel'stve*

Študijný program: Ošetrovatel'stvo

Mgr. Juraj Čáp, PhD.

Prezentácia č. 4

Otázky

- Ako „prenášam“ svoje myšlienky druhým ľuďom?
- Ako môžem vedieť, čo si myslia a cítia druhí ľudia?
- Ako viem, že som ich správne pochopil?
- Ako rozumiem sám sebe?

Komunikácia

Človek vymyslel reč preto, aby sa mu zmestil do hlavy celý svet.

(Jiří Voskovec)

Jazyk slúži na usporiadanie životnej skúsenosti.

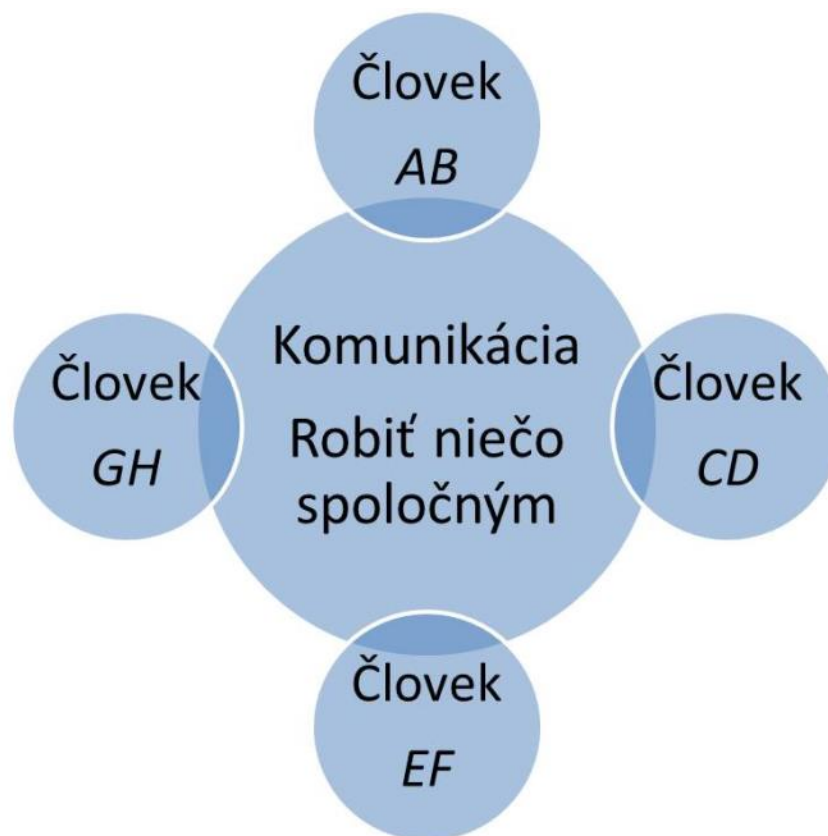

Jazyk je „hranicou nášho vesmíru“.

KOMUNIKÁCIA

Pochádza z latinského slova:

C o m m u n i s = spoluúčasť, spoločné zúčastňovanie sa, spoločné zdieľanie, **robiť niečo spoločným**.

L'udská reč – komunikácie (Gadamer – charakteristika)

- **Sebazabudnutie**

- Nevnímame ju samú, vnímame to čo chceme povedať, uvedomíme si reč, až keď máme problém.

- **Patrí do oblasti *My***

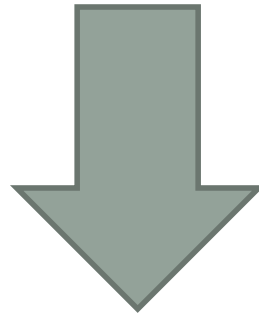
- Neviaže sa iba ku mne, ale aj druhým ľuďom, umožňuje rozhovor – dialóg, vytvára spoločenstvo, spojuje *Ja* a *Ty*.

- **Univerzálnosť**

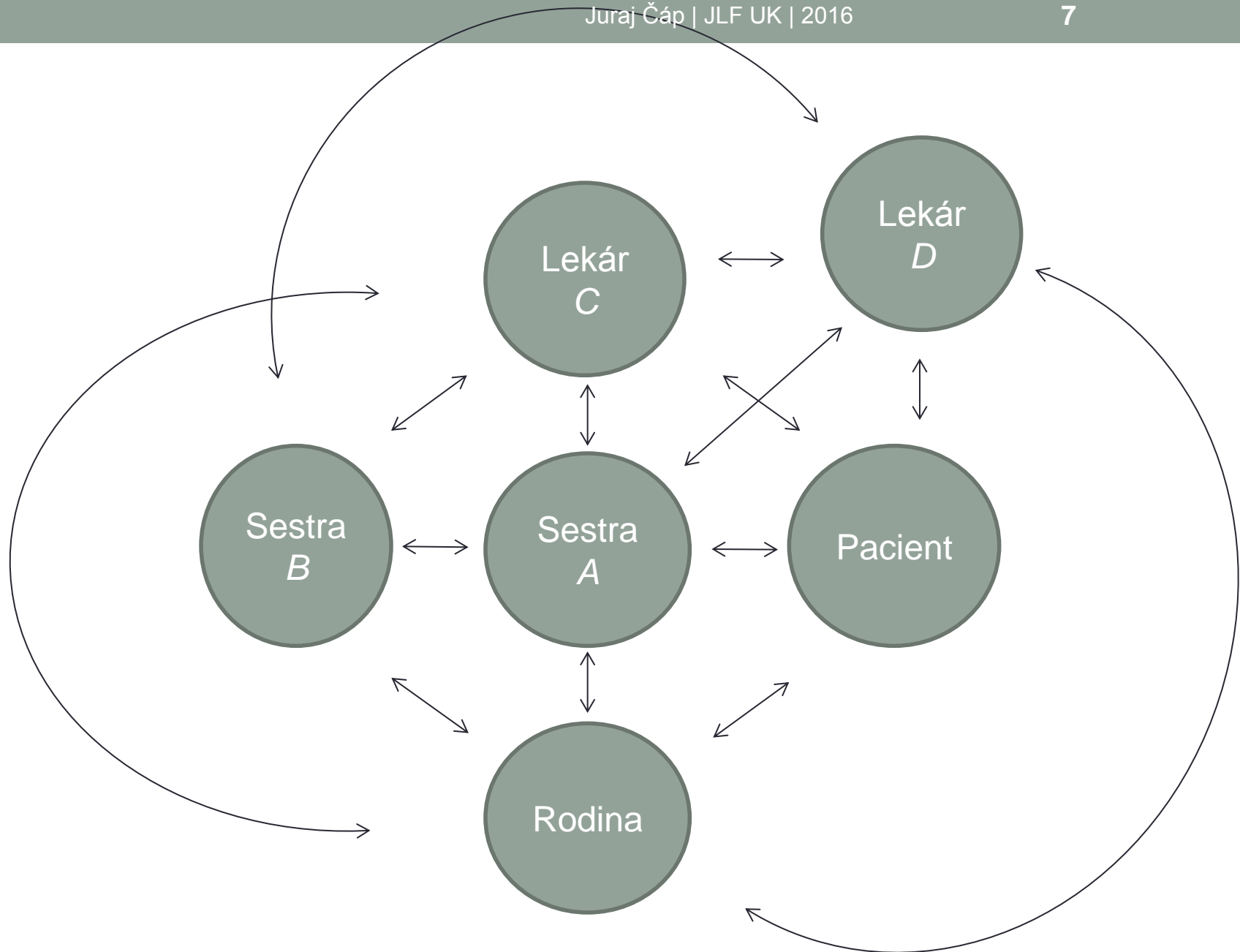
- Môžeme vyjadriť skoro všetko, čo nemôžeme poriadne vyjadriť, nemôžeme ani jasne myslieť.

Komunikácia v ošetrovatel'stve

V pomáhajúcich profesiách ako je ošetrovatel'stvo, psychológia, sociálna práca a medicína je komunikácia jedným z **centrálnych pracovných nástrojov** profesionála v tejto oblasti.

Základ ošetrovateľskej starostlivosti.

Komunikácia v ošetrovatel'stve

Komunikačná paradigma

- Rozvoj technológií.
- Vzrastá hodnota informácií (v ekonomickom význame).
- Problém hodnovernosti informácií:
 - Nutnosť kriticky hodnotiť informácie (obzvlášť v profesii).
- Zameranie výskumu vied.
- Vzrastá úloha masmédií .
- Upadá komunikácia v tvárou v tvár človeku – iba technika (ľudský rozmer).
 - *Ako efektívne komunikovať? Dajte mi manuál!*

Interdisciplinárna problematika

- Na výskume sa podieľa viacero vied (ich skúmanie sa prekrýva).
- Používa sa v bežnom živote (zložitý jazykový systém).
- Používa sa vo vede (špeciálna forma jazyka).

Vedy o komunikácii

- Psychológia
- **Filozofia jazyka**
- Rétorika
- Sociológia
- **Semiotika**
- **Lingvistika**
- Informatika
-

Semiotika

- Veda, teória o **systemoch znakov**, o ich fungovaní v spoločnosti, o ich vzťahoch k mysleniu, k objektívnej realite a k človeku.
- Grecky: *sémeion* = znak, znamenie.
- **Základom každého jazyka a každej komunikácie je Z N A K.**

Znak (Peirce – definícia znaku)

Znak je niečo

čo niečo

pre niekoho

z nejakého hľadiska

zastupuje.

Neodkazuje sám k
sebe, ale vždy k
niečomu inému!

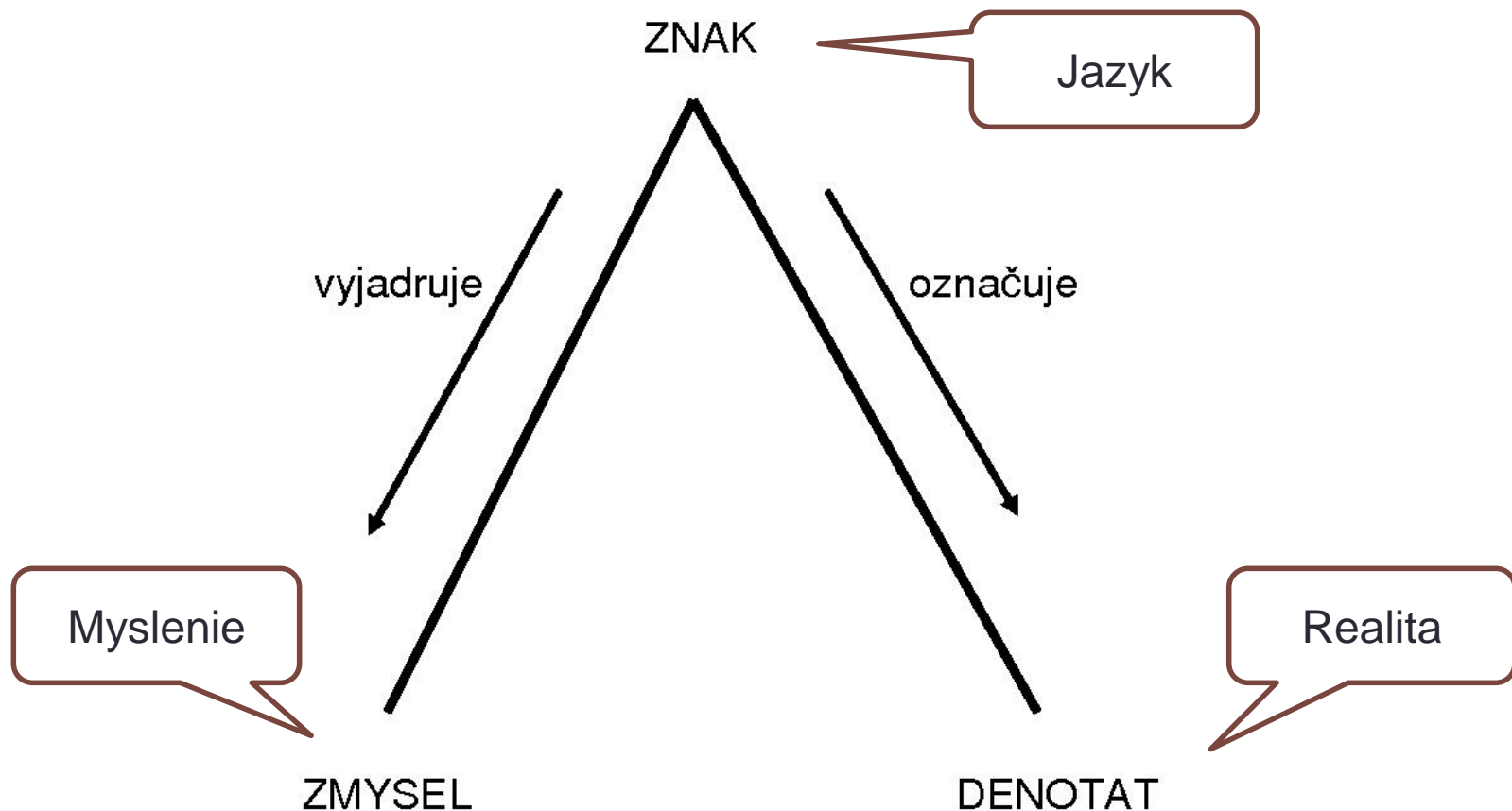
- **Semióza** – konkrétny proces označovania, v ktorom sa niečo stáva a funguje ako znak.
- Znakom sa môže stať **čokoľvek** (dohoda).

Typy znakov

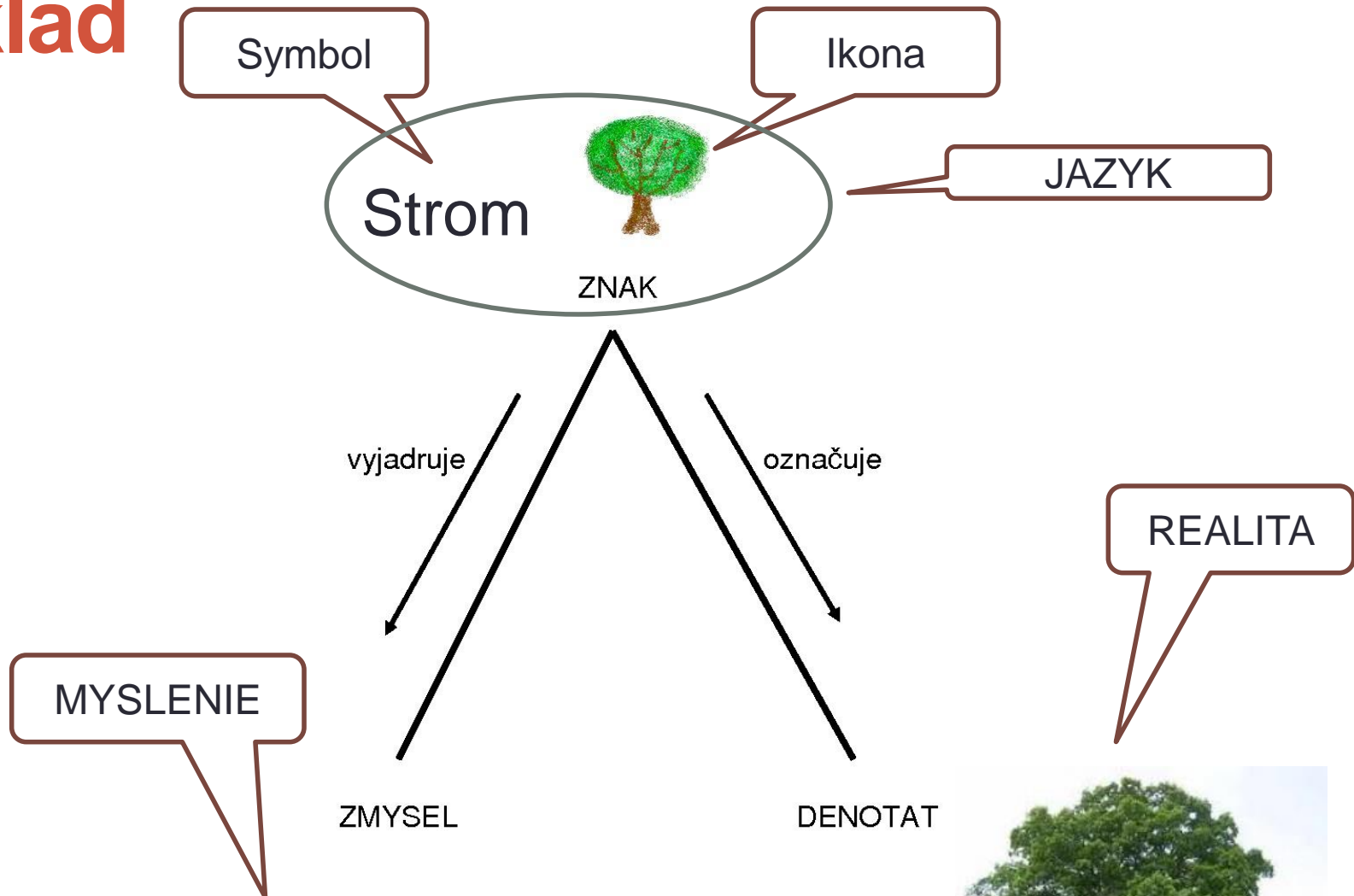
- **Index** (prirodzený znak, príznak).
 - Teplota = zápal
- **Ikona** (na základe podobnosti).
 - = dom
- **Symbol** (na základe dohody – konvencia).
 - Strom = Tree = Baum = Drzewo = ツリー = יָעַר

SÉMANTICKÝ TROJUHOVNÍK (FREGE)

- Model znázorňujúci základné vzťahy medzi objektívnou realitou, myšlienkovou oblasťou a jazykovou oblasťou.

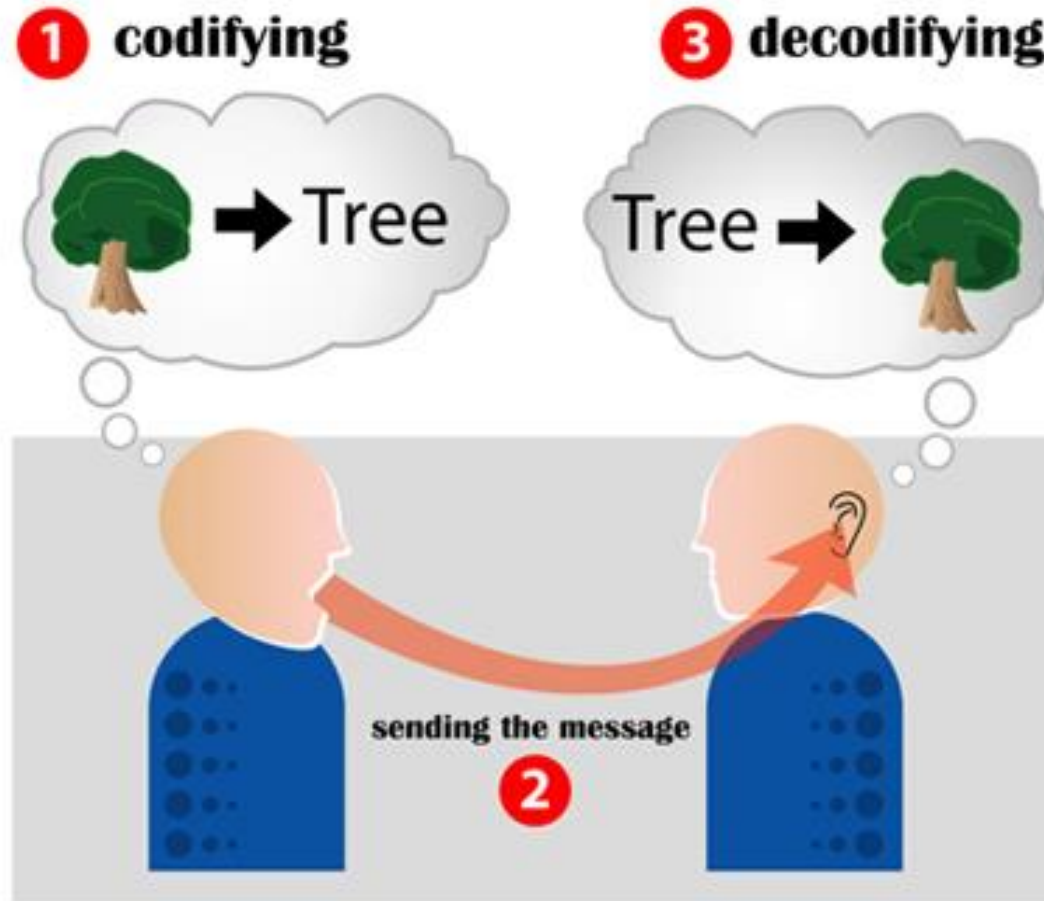
Príklad

Mnohoročná rastlina s jasne vyvinutým kmeňom, z ktorého vyrastajú vetvy, systém vetiev tvorí korunu.

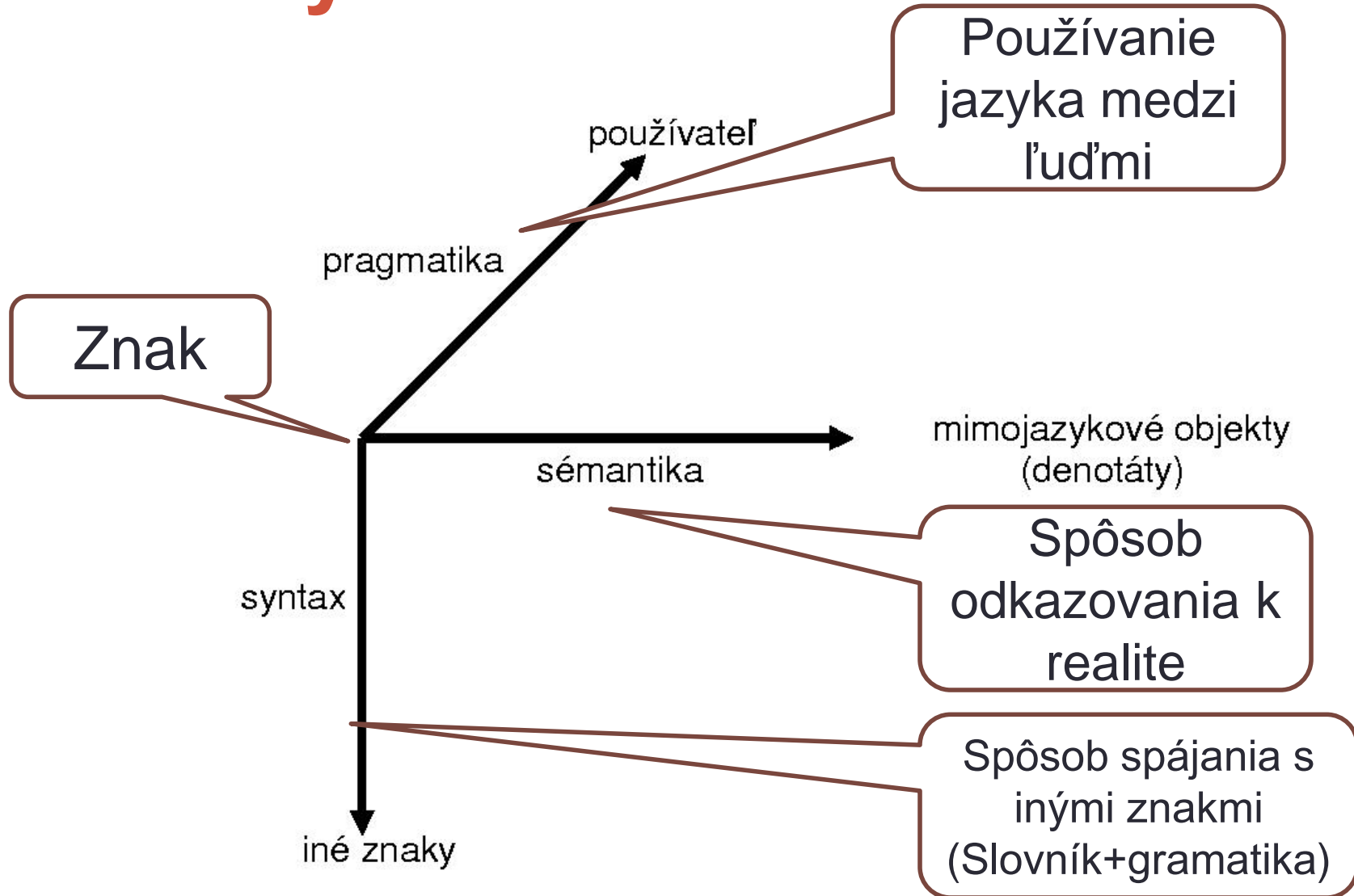

Priebeh komunikácie

Zdroj: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Encoding_communication.jpg

Roviny skúmania znaku

Jazyk (lingvistika)

- Sústava znakov (znakový systém), ktorá môže transportovať význam. Súčasťou systému sú aj pravidlá spájania (syntax + gramatika).

Základné pojmy:

- **Jazyk** = systém znakov, ktorý používame na dorozumievanie = kód .
- **Reč** = schopnosť vytvárať a používať znaky.
- **Prehovor** = aktuálny akt, konkrétna realizácia schopnosti reči.

Rečové akty (Austin)

- Je rozdiel medzi konaním a hovorením?
- Konanie v určitom sociálnom prostredí:
 - *prisahám, sľubujem, prosím, ďakujem...*
- Naše konanie sa deje aj v jazyku.
- Niečo získava realitu, až keď sa to vysloví.

Pôvod jazyka

Kde?

- Monogenetická teória
- Poligenetická teória

Jazyk vznikol na jednom mieste, existuje jeden „prajazyk“.

Kedy?

- 40 000 – 15 000 rokov p.n.l.

Jazyk vznikol na rôznych miestach – neexistuje jeden „prajazyk“.

Ako?

- Kreacionistická teória
- Evolucionistická teória:
 - 1 stupeň – krik
 - 2 stupeň – posunky, gestá
 - 3 stupeň – napodobňovanie
 - 4 stupeň – znakový jazyk založený na symboloch

Klasifikácia jazykov

Na základe **vzniku** jazyka:

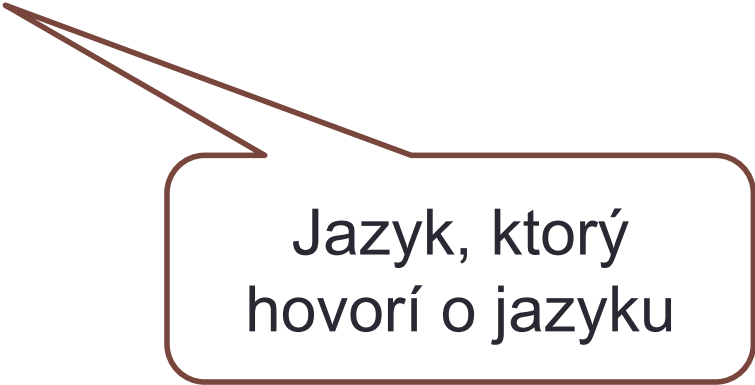
- Prirodzený
- Umelý

Na základe **hmotnej povahy** znakov:

- Zvukový
- Grafický (písaný, obrázkový)
- Jazyk gest, mimika...
- Chemický
- atď.

Klasifikácia jazykov

- Objektové jazyky – *Zlato je kov.*
- Metajazyk – *Zlato je podstatné meno.*

Jazyk, ktorý
hovorí o jazyku

Funkcie jazyka (Bühler)

- Expresívna (vyjadriť emócie)
- Apelatívna (dovoľávať sa niečoho)
- Referenčná (opísať niečo)
-

INTERPRETÁCIA

Interpretácia

- Jazyk je symbolický.
- Je nutné ho interpretovať. Priradiť komunikovanému **význam!**
- Ako viem, že moja interpretácia toho, čo povedal druhý človek je správna?
- Interpretácia sa uskutočňuje na základe kontextu.

Kontext – interpretácia – význam

- **KONTEXT** – aktuálny vzťahný rámec (celok všetkých premenných), v ktorom sa naša komunikácia uskutočňuje.

Kontextové modality (premenné)

- **Čas**, kedy sa deje k. a koľko trvá k.
- **Priestor** a priestorové usporiadanie (Kde?)
- **O čom?**
- **Význam**, ktorý má k. pre každého zúčastneného.
- S akým **cieľom**, účelom (Prečo?)
- Prítomnosť **emócií**.
- **Vzt'ahy** (s kým?).
- Akým **spôsobom** (dialóg, monológ).
- **Kontinuita** / diskontinuita komunikácie.

Interpretácia – význam

- Na základe kontextu interpretujeme komunikáciu a aj jej obsah – prisudzujeme význam.
- Interpretujeme realitu – vytvárame jazykový obraz sveta.

Neverbálna komunikácia

- Systém znakov.
- Výraz tváre môže človeka „prezradiť“.
- Relatívna univerzálnosť:
 - úsmev, grimasa hnevu, žiaľu, päť, pokrčenie ramien, ukazovák..
- Vyjadrenie nálady, postoja...

Chyby v interpretácii

- Nedocenenie významu.
- Projekcia môjho významu komunikácie do druhého.

Stereotypy a predsudky:

- Zjednodušený úsudok s emocionálnym podfarbením.
 - Súhrn úsudkov o osobných rysoch, alebo fyzických vlastnostiach celej skupiny ľudí.

Existenciálny rozmer komunikácie

- Človek je symbolická bytosť.
- Už pri narodení začína komunikácia.

„Človek nemôže nekomunikovať.“

- Bytie človeka = prirodzenosť = komunikácia.
- Človek v jazyku existuje (napr. vnútorná reč, predávanie vedomostí – poznanie, uvažovanie).
- Osobnosť sa premieta do komunikácie (často nevedome).
- „Sila“ slova – dá nádej ale aj doženie k samovražde.
 - Slovo ako liek, pomoc – terapeutický rozhovor

Roviny komunikácie

Čo všetko sa v priebehu komunikácie (verbálnej aj neverbálnej) prenáša?

- Verbálna informácia
- Emócie
- Postoj k sebe
- Postoj k obsahu komunikácie
- Postoj k komunikačnému partnerovi

Existenciálny rozmer komunikácie

- Transcendencia k druhému človeku (súcit, empatia, porozumenie...).
- Dialóg – základná možnosť porozumenia:
 - Vyjadrenie vzťahu.
 - Uznanie človeka ako partnera.
 - Hľadanie kompromisov – konsenzus (dohody).

Literatúra

Encyklopedie lingvistiky. ed. Kateřina Prokopová. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Dostupné na internete:

http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Hlavn%C3%A9_strana

LIESMANN K., ZENNATY. *O myšlení*. Olomouc : Votobia, 1994. 378 s.

PEIRCE, S.CH. 1982. Grammmatica speculative. In *Lingvistické čítanky 1.: Semiotika, zväzok 1*. Bratislava : SPN, 1982, s. 11-103.

SOKOL, J. 2002. *Filosofická antropologie: člevěk jako osoba*. Praha : Portál, 2002. 222 s.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*. Praha : Portál, 2005. 320 s.